

Geachte aanwezigen in al uw graden en hoedanigheden,

Beste collega's binnen het hoger onderwijs,

Beste studenten,

Dank voor jullie aanwezigheid op deze formele opening van het HOGENT-academiejaar 2024-2025. En laat me maar met de deur in huis vallen: zonder meer een academiejaar in moeilijke tijden. Met ronduit onaanvaardbare conflicten in onder andere Oost-Europa en het Midden-Oosten. Met een aanzwellende klimaatcrisis die als verzengende hitte of catastrofale stormen de wereld teistert. Met massacommunicatie waardoor alles kenbaar lijkt, maar waar onzin en versimpeling alomtegenwoordig zijn, tot het niveau waarop feiten ontkend of verzonnen worden en de waarheid van een uitspraak ondergeschikt wordt aan hoe, waar en hoe vaak ze gezegd wordt. Met een consumentisme dat zelfs cultuur vooral als een consumptiegoed ziet. En met het zwelgen in sensatie en polemieken ten koste van nuance en wederzijds begrip.

Beste aanwezigen: één van de uitwegen voor die storm aan bedreigingen is goed onderwijs. Op alle mogelijke niveaus en dus ook goed hoger onderwijs. Bij uitstek kennisinstellingen zoals HOGENT moeten de nieuwsgierigheid en de verwondering koesteren. En dat verbinden met vakkundigheid, kritisch denken en een zoektocht naar persoonlijk en gedeeld engagement. De samenleving heeft verademing, perspectief en reflectie nodig. En kritische zin, gecombineerd met gezonde ambitie en eerlijk ondernemerschap om te bouwen aan een duurzame economie en een warme, saamhorige maatschappij. Cultuur en de kunsten moeten hun rechtmatige plaats krijgen: in de kern van de samenleving. Onze welvaart hangt daar van af. De betekenis van goed hoger onderwijs is zelden zo pertinent geweest. Het doet me denken aan een citaat van de Engelse schrijver Herbert G. Wells dat ergens in mijn bureau hangt: "Human history becomes more and more a race between education and catastrophe." Onderwijs moet die race winnen.

Geacht publiek, er is nood aan een andere dynamiek in het hoger onderwijs. Aan het herwaarderen van de missie van de instellingen om mee te bouwen aan een welvarende, duurzame en veiliger wereld. Dat geldt voor universiteiten zowel als voor hogescholen. We moeten onze rol helder

krijgen en in perspectief plaatsen. De verwachtingen van de maatschappij zijn hoog, de druk op knelpuntberoepen is reëel, maar de meerwaarde van onze instellingen zit ook in zorgen voor een goede sociale context, een inclusief beleid, de vorming van verantwoordelijke burgers en het aanscherpen van nieuwsgierigheid en respect voor feiten en kennis.

Er is nood aan reflectie over de betekenis van de verschillende types hoger onderwijs. Het te star denken in “leerladders” mag niet ontaarden in een hiërarchisch denken waar opleidingsniveaus samenvallen met waarderingsniveaus. Want in die visie primeert het watervalmodel: zo hoog mogelijk proberen, wat ook de interesses en ambities zijn, om bij mislukken gefrustreerd één of twee trapjes lager te gaan staan. Het is iets wat al zo lang speelt in het secundair onderwijs en nu ook in het hoger onderwijs. Professioneel gericht onderwijs en hoger beroepsonderwijs als inferieur, een vangnet voor gefaalde studenten: wat een dystopisch beeld! We moeten dit funeste model achter ons te laten. Op alle onderwijsniveaus.

Er is in die context een al langer hangende discussie over het recht van hoger onderwijsinstellingen om masterdiploma’s uit te reiken. Het debat hierover wordt beïnvloed door gevolgen op de financiering en soms door besmukte termen zoals prestige. Het gebeurt, beste mensen, dat er zelfs dedain bij te pas komt, een minachting die absoluut niet op zijn plaats is. Hogescholen hebben tot 2013 kwaliteitsvolle masteropleidingen ingericht, voor ze inkantelden in de universiteiten. En voor wie het niet wist: hogescholen bieden nog steeds kwaliteitsvolle masteropleidingen aan; in de Kunsten en educatieve masters. De noodzakelijke kwaliteitscultuur en -management zijn er dus wel degelijk. De expertise in praktijkgerichte opleidingen, waarvoor de hogescholen terecht gerespecteerd worden, kan ook ingezet worden in masteropleidingen waarvan innovatie en praktijkgerichtheid de doelstellingen zijn. Dergelijke masters bestaan (alvast in het buitenland) of zijn zeker voldoende relevant om ingericht te worden.

De oorsprong van deze discussie ligt ook bij een te simpele interpretatie van de zogenaamde “binariteit” in het hoger onderwijs: de kenmerken van de onderwijsaanbieder (hogeschool of universiteit) bepalen de klasse waarin je speelt en hierdoor de bevoegdheid voor het aan te bieden onderwijsniveau. Maar wat je kiest uit de brede waaier aan opleidingen van universiteiten en

hogescholen mag niet afhangen van prestige, maar van ambitie, vocatie en talent. Misschien moeten we stoppen met het gebruiken van dat woord binariteit, dat een echo van tweespalt in zich draagt die de twee soorten instellingen uit elkaar doet drijven. Iets wat naar mijn gevoel sinds de integratie van de academische opleidingen in de universiteiten, alleen maar toegenomen is. Misschien is “dualiteit” in het hoger onderwijs een betere term. Dat beschrijft een tweeledigheid binnen het hoger onderwijs die de types instellingen zowel afzonderlijk als in combinatie van hun krachten zien.

Hoe we het ding ook noemen, aan dat combineren van die krachten is er nog veel werk. Slechts 5% van de Vlaamse opleidingen in het hoger onderwijs worden door minstens twee instellingen samen georganiseerd. Dat kan beter. Aan HOGENT zal het niet gelegen zijn. Dit nieuwe academiejaar starten we met de pBachelor medisch technoloog die we samen met Artevelde hogeschool inrichten en ook met de pBachelor HR-management, samen met Odisee en Artevelde hogeschool. Binnen drie jaar zullen er voor het eerst in Vlaanderen diploma's uitgereikt worden door drie hogescholen samen: een unicum. En eind 2024 dienen we samen met de Scholengroep Stroom van het GO! een dossier in voor de oprichting van de graduaatsopleiding basisverpleegkunde.

Maar ook tussen universiteiten en hogescholen moet er meer samengewerkt worden. Ik denk dat het de moeite loont om na te denken over sommige bacheloropleidingen waarbij de student tijdens de opleiding een traject kiest om uit te stromen als een professionele bachelor of om door te stromen naar een masteropleiding. Of aan gecombineerde trajecten die kunnen leiden tot een dubbel diploma, zoals master biomedische wetenschappen en geaccrediteerde bachelor laboratoriumtechnologie. En aan masteropleidingen die door universiteiten en hogescholen samen aangeboden worden. De nieuwe master basisonderwijs die in oktober 2025 zou starten is daar een goed voorbeeld van: ze wordt opgezet in co-creatie, door de combinatie van de expertise van zowel de universiteiten als de hogescholen. Deze kans op samenwerking vanuit wederzijds respect en erkenning van de complementaire expertises is een voorbeeld van hoe de dualiteit in het hoger onderwijs tot synergie, wederzijdse versterking en dus meerwaarde kan leiden.

Beste aanwezigen daarnet hoorden we verschillende sprekers die het over verbondenheid en inclusiviteit hadden. HOGENT spreekt daarbij niet over studiesucces maar over studentsucces. En dat is meer dan slagen voor examens. De studenten moeten zich thuis voelen in onze hogeschool: geconnecteerd met medestudenten, lesgevers en de bredere HOGENT gemeenschap. Met de toename van online-onderwijs mogen de studenten niet verdwijnen achter een digitale muur: de gedreven lesgever blijft cruciaal en de zorg voor studenten is niet ondergeschikt aan de efficiëntie van bedrijfsvoering. Een student is voor HOGENT meer dan een verzameling “credits”. De student ontvangt hier geen onderwijs, de student is er een deelnemer in. De student is er geen klant, maar een participant.

Want onderwijs is een passie en een stiel: het is niet het etaleren van kennis of declameren van feiten. Het vraagt engagement, bezieling en inlevingsvermogen. Het is een professie. Vandaar dat het opleiden van leraren, op alle mogelijke niveaus, zo belangrijk is. Het lerarentekort vraagt om meer concertatie tussen instellingen en een goed evenwicht tussen kennis en praktijk. Laat ons daarom nadenken over een “school of education” waar alle aanbieders van educatieve opleidingen samengebracht worden om met gecombineerde expertise die nobele professie van het onderwijs nog beter te ondersteunen.

Ik pleit voor een Vlaams hoger onderwijs met meer samenwerking, gebaseerd op wederzijds respect. Niet alleen voor onderwijs en onderzoek, maar ook wat duurzame infrastructuur betreft. Daarbij horen flexibel inzetbare gebouwen, met meer open campussen die gedeeld worden met andere partners. Dit kan met de bedrijfswereld, maar ook met andere maatschappelijke sectoren. Nu HOGENT de laatste hand legt aan een masterplan rond investeringen is de tijd rijp om hier verdere stappen in te zetten. Het project waarbij HOGENT samen met Syntra als partner op “The Loop” gedeelde onderwijs- en atelierruimte en een LLL-site wil bouwen en de intentie van het HOGENT KASK-conservatorium om samen met de cultuurhuizen NTG en Campo een theaterzaal te bouwen, zijn daar mooie voorbeelden van.

Beste aanwezigen, voor dit alles is uiteraard een adequate financiering nodig. Er wordt dan ook redelijkerwijs gevraagd dat de overheid haar eigen engagementen nakomt. De “kliks” (*Een stijging van een deel van de financiering bij een stijging van de studenteninstroom*) zijn geen cadeautje

aan de instellingen, maar zijn noodzakelijk om een stijgend aantal studenten zonder kwaliteitsverlies aan te kunnen. De indexering van alle werkingsmiddelen is geen tegemoetkoming aan de instellingen maar is nodig om de koopkracht te garanderen waardoor ze de basisopdrachten kunnen blijven waarborgen. En de investeringsmiddelen zijn eenvoudigweg ontoereikend. Want, beste aanwezigen: het vet is wel degelijk van de soep.

Ik weet weinig over wat er bij de regeringsonderhandelingen allemaal op tafel ligt. Hopelijk ligt er iets op tafel voor het hoger onderwijs. Waar ik de onderhandelaars op wil wijzen is dat hoger onderwijs toegankelijk moet blijven voor alle talenten, wat ook de socio-culturele achtergrond of de financiële draagkracht is. Vandaar het belang van inputfinanciering die de toegankelijkheid van studenten verhoogt en dus van betekenis is voor instellingen – zoals hogescholen – die relatief veel beursstudenten aantrekken. In de marge hiervan wil ik overigens de noodzaak van een billijke financiering van de graduaatsopleidingen nog eens onderstrepen.

Bij het denken over de doelmatigheid van het onderwijs via rationalisatie van het aanbod moeten de beleidsmakers weten dat de hogescholen hierin sinds 1995 uitblinken: het onderwijsaanbod van de hogescholen is veel rationeler dan sommige cowboyverhalen of casuïstiek doen uitschijnen.

De hogescholen bemeesteren ondertussen ook de spanning tussen hun regionale betekenis en hun internationale uitstraling. Iets wat HOGENT aantoon met haar stevige Oost-Vlaamse profilering, haar formele status van European University en haar samenwerkingsverbanden met het Afrikaanse Grote Merengebied. Hogescholen kunnen regionaal ten volle spelen wanneer ze dat ook internationaal kunnen doen. Vandaar de oproep om internationalisering niet af te bouwen maar integendeel te ondersteunen.

Het gebeurt wel eens dat het hoger onderwijs in begrotingsbesprekingen ofwel vergeten wordt of in het slechtste geval als een post gezien wordt waar zonder veel pardon in gesnoeid kan worden. Met zo'n attitude verliest Vlaanderen op termijn niet alleen haar toppositie in de PISA-resultaten, maar ook haar internationaal gerenommeerde positie in het hoger onderwijs en als gevolg daarvan haar innovatiepotentieel, haar kennisontwikkeling en haar toekomst. Aan de onderhandelaars, waar ze ook zijn: koester het Vlaamse hoger onderwijs!

Geachte aanwezigen. Ik begon met te stellen dat het moeilijke tijden zijn. Maar het zijn ook verwachtingsvolle tijden. Want het is in moeilijke tijden dat we onze missie scherper kunnen zien en die meer doelbewust kunnen realiseren. We zullen ook dit jaar kunnen steunen op de professionaliteit en het grote engagement van onze medewerkers. Terug hebben ongeveer 2.400 personeelsleden zich opgeladen voor dit nieuwe academiejaar. De lesgevers, de onderzoekers, de technische en administratieve profielen, de leidinggevenden, het poetspersoneel en de catering. Wat ze vorige jaar vol overtuiging klaarspeelden, zullen ze dit academiejaar opnieuw doen. Het is als een trotse algemeen directeur dat ik het gegons van de voorbereidingen en het enthousiasme van zovelen mag meemaken. Ik dank ze nu al voor de inspanningen en de energie die ze geven aan HOGENT, haar opdrachten en haar studenten.

En het laatste woord gaat, zoals het past, naar die studenten. Beste studenten: gooi jezelf vol geestdrift in het nieuwe academiejaar. Als pionierstudent, generatiestudent, graduaatstudent, bachelorstudent, kunststudent, kotstudent, spoorstudent, postgraduaats-student, beursstudent, niet-beursstudent, bijna-beursstudent, instromer, doorstromer, zij-instromer en wat voor stromer ook. Jullie zijn HOGENTenaars. Op jullie komt het aan! Ga er voor. Voor de studies maar evenzeer voor de ontdekking van zoveel meer dan de cursussen. Het zijn de dagen van jullie leven! Ga er in op! Leer, vorm jezelf en amuseer je! En samen met zovele anderen maken we van deze wereld iets beters en iets mooiers.

Want beste medewerkers, beste studenten: samen maken we HOGENT.

Geachte aanwezigen, beste collega's, beste studenten; hiermee verklaar ik het academiejaar 2024-2025 officieel voor geopend.